

Reisindrukken en wat dies meer zij van een oud-Planter V

door R. A. M. Vermeulen

In mijn vorigen reisbrief beloofde ik een korte reisbeschrijving door den Staat Santa Catharina te geven. Door drukken landarbeid en het bouwen onzer opstallen verliep er een langere tijdsperiode dan oorspronkelijk mijn plan was. Ik zal nu echter de belofde indrukken doorgeven en daaraan eenige beschouwingen vastknoopen, welke U in Indië mogelijk zullen interesseeren.

De Staat Santa Catharina ligt ten Zuiden van den Staat Parana en ten Noorden van Rio Grande do Sul. De hoofdplaats is Florianopolis. 's Nachts om half vier vertrokken we per auto naar Ponta Grossa, alwaar we om 5¼ uur 's morgens onze reis per trein aanvingen. Waar een treinreis hier, zooals reeds in vorige brieven werd gememoreerd, verre van een pretje is en het een warme zomerdag beloofde te worden, lokte ons dit vooruitzicht geenszins. Toch viel de reis zeer mee, dank zij het aangename gezelschap van onzen Leider, den heer Jac. Voorsluys, en den heer Leen de Geus, die voor eigen zaken i.v.m. den afzet van zijn perenoogst, deze reis met ons meemaakte. Eerst volgden we de richting naar Curityba, de hoofdstad van Parana, tot Ingenir Bley, een kleine halte, waar we moesten overstappen in den trein, welke van Curityba komend ons in Zuidelijke richting naar Santa Catharina zou brengen. Het landschap, dat zich aan ons oog ontrolt, is, wat deze reis betreft in Parana, practisch overal hetzelfde: oneindige vergezichten, ruimte en nogmaals ruimte, schitterend zacht-glooiend heuvelland, doorsneden door ettelijke kleine stroompjes, waarvan de oevers begroeid zijn met den typischen Parana-den (Pinheiro), welke uitsluitend in den Staat Parana groeit. Een in elk opzicht zonnig en vroolijk landschap. Het laatste station in Parana, Rio Negro, ligt aan den Noordelijken oever van de Rio Negro en is door een lange spoorbrug annex personen- en autobrug verbonden met de Noordelijkste stad van Santa Catharina, Mafra, een kleine industriestad, doch een belangrijk kruispunt van spoorwegen naar: Joinville/S. Francisco in het Oosten; Porto Uniao in het Westen; Itayopolis in het Zuiden en naar Curityba in het Noorden. Van Mafra buigt de spoorlijn zich om naar het Oosten in de richting van het einddoel voor dezen dag: het aan een binnenzee gelegen Joinville, dat door een spoorbrug verbonden is met het kusteilandje San Francisco. Onmiddellijk na het vertrek uit Mafra begint de omgeving een geheel ander aspect te krijgen en vertoont zij meer overeenkomst met onze mooie Indische berglandschappen. Verder gaat het nu en de spoorreis door Santa Catha-

rina biedt inderdaad veel schoons en bezienwaardigs. Weiden en bosschen wisselen elkaar steeds af en snelstroomende rivieren en beken geven aantrekkelijke uitzichten. De reis is dan ook niet alleen voor den zakenmensch te ondernemen, doch zeker ook aan te bevelen aan de bewoners der kuststreken, daar het steeds afwisselende geaccidenteerde terrein voor de noodige afleiding zorgt. We doorsneden het met de Oostkust evenwijdig loopende kustgebergte (Sierra) en waanden ons in de Preanger terug. Een oogenblik overviel ons een gevoel van heimwee, zoozeer pakte ons het landschap, dat ons in elk opzicht aan het mooie Insulinde herinnerde. Om 9 uur 's avonds bereikten we Joinville, een belangrijke handels- en industriestad, met veel verkeer met het achterland en in de onmiddellijke nabijheid van de haven San Francisco, waar o.a. de bekende luchtlijnen der Condor en Air France Maatschappijen hun stations hebben tot opname van passagiers, post en vracht. Dank zij den ondernemingsgeest der groote import- en exportzaken in Joinville en de vele verkeersmogelijkheden hebben import en export zich in de laatste jaren zeer ontwikkeld. Hoewel de stad nog verschijnselen vertoont van antieke opvattingen, ziet men overal dat door verjonging, verfraaiing en moderniseering veel van het oude voor het nieuwe moest wijken. De stad groeit snel en goede hotels, café's en clubs wedijveren om ook den veeleischenden mensch in elk opzicht te voldoen. De volgende dagen maakten we een grooten autotocht en bezochten o.a. Jaguera, Pommerada, Blumenau, Brusque en vele andere kleinere plaatsen, waar grootere en kleinere zuivelfabrieken te bezichtigen waren. Voor mij viel hier als leek zeer veel te zien en te leeren en dank zij de vakkundige toelichtingen van onzen leider, den heer Voorsluys, gevoel ik me thans reeds een heele expert op dit gebied! Het doel, waarvoor we deze reis maakten, werd volkomen bereikt en onze eigen kolonie, Carambehy, kan slechts voordeel trekken uit hetgeen we gezien en geleerd hebben. Op onze autotochten troffen ons in de eerste plaats de uitstekende wegen en prima verkeersmidelen. Deze laatste hebben zich gedurende de laatste jaren van Oost naar West en Noord naar Zuid volkomen aangepast aan het groeiend verkeer. Het enorme goederenvervoer wordt uitsluitend bediend door enorme vrachtwagens (caminhoes), terwijl groote personen-omnibussen voor het passagiersvervoer zorg dragen. Een en ander garandeert snelle verbindingen, welke den handel en den landbouw slechts ten goede komen. Volgens verkregen inlichtingen zag het er

twintig jaar geleden nog heel anders uit en ging alles nog te paard of per muilezel, zooals vroeger in ons dierbare Vaderland de trekschuit het bekende vervoermiddel was. De prima toestand der wegen viel ons des te meer op, omdat in Parana, speciaal in de omgeving van Ponta Grossa, de algemeene wegentoestand nog heel veel te wenschen overlaat. Overigens maakt Santa Catharina overal, waar we kwamen, een overwegend Duitschen indruk. Men heeft geen oogenblik het gevoel in Brazilië te zijn, daar de Duitse sfeer tot diep in de binnenlanden is doorgedrongen. In de steden wordt meer Duitsch dan Braziliaansch gesproken en overal zijn Duitse hotels, restaurants, zaken, banken en winkels. Het gedeelte van Santa Catharina, dat door ons werd doorkruist, is practisch een stukje Duitschland op zich zelf en men heeft een gevoel of men door Zuid-Duitschland reist. Wat het kolonistenleven betreft, krijgt men niet den indruk van welvaart. Integendeel, de kleine boerderijtjes, welke bij honderden aan elkaar grenzen, zien er verre van welvarend uit, terwijl het vee een armenlijken indruk maakt. Oorspronkelijk kregen de kolonisten slechts kleine stukken grond toegewezen (± 10 à 16 ha) en nu in den loop der jaren de gezinnen zeer zijn vermeerderd, is het grondbezit te klein geworden, zoodat van algemeene welvaart geen sprake meer is en slechts door hard werken een eenvoudig bestaan te verkrijgen is. Hiervan is door enkele geslepen zakenmensen misbruik gemaakt en de doorsnee kolonist zit veelal in de schuld bij een en denzelfden richard. Deze verschaft dan werkkapitaal tegen hooge rente (soms 18 à 24%) aan den kolonist, doch deze is gedoemd zijn melk, zijn product en zijn vee te verhandelen bij den geldschiet, die ook altijd

een winkel heeft, waar alles op crediet, doch peperduur te verkrijgen is. Dat deze menschen daardoor rijk werden ten koste van hunne medemenschen, is te begrijpen. Deze enkelingen zijn dan ook steeds de bezitters van de groote, moderne zuivelfabrieken, slachterijen, pelmolens, spinnerijen e.d. Wij kunnen deze toestanden geenszins apprecieeren en prefereeren verre de prettige verstandhouding in de eenvoudige en gezonde omgeving van Carambehy. De bodem in Santa Catharina is beslist beter dan die te Carambehy, daar Santa Catharina over het geheel zwaar beboscht en dus humusrijk is. Aan verbetering van den bodem wordt echter door gebrek aan fondsen weinig of niets gedaan en hier en daar zijn reeds duidelijk de verschijnselen van uitputting waar te nemen. Hier komt weer sterk tot uiting, evenals overal elders in de wereld, dat men niet ongestraft uit den bodem kan halen zonder bijtijds den bodem terug te geven, waaraan hij behoefte heeft. Een andere kardinale fout van den Santa Catharina-kolonist is, dat hij te veel vee op zijn natuurlijke weiden laat grenzen. Daardoor zien de weiden er, hoewel mooi groen, afgegraasd uit en wordt het vee mager en schonkerig, ook al, omdat het in het geheel geen krachtvoer krijgt. Kortom, Santa Catharina, hoe mooi aan natuurschoon ook, trok ons als landbouw- en veeteeltkolonie niet aan. Integendeel, persoonlijk kreeg ik absoluut een onbehaaglijk gevoel in deze contreien en reeds tijdens deze studiereis verlangde ik vaak weer terug naar de heerlijke, vrije ruimte van Carambehy. Vermoedelijk was ook de hitte debet aan dit verschijnsel, want de temperatuur was in deze dagen vaak ondraaglijk. We noteerden gedurende dien tijd soms een temperatuur van 38° C, en waren het smelten nabij. Het klimaat

Men zou zich, over het algemeen veel beter voelen als men bij een aankomende verkoudheid vóór't naar bed gaan een kininepil innam.

KININE IS EEN NATUURPRODUCT

N.V. BANDOENGSCHE KININEFABRIEK

van de hoogvlakte van Parana is dan ook verre te prefereeren boven dat van Santa Catharina. De „niet te warme zomers” en milde winters van Parana trekken ons meer aan dan de snikheete zomers en vaak gure en koude winters van Santa Catharina. Overigens hebben de Duitschers hier veel en mooi werk verricht. Inderdaad zijn ook hier helden van den arbeid aan het werk geweest. Er is hier gestreden en geleden en moeizaam hebben deze pioniers onder de meest onmenselijke omstandigheden onder het dreigende gevaar van den doodelijken insectensteek, den giftigen slangenbeet en den pijl der Indianen, moeten kampen en lijden. Daarvoor waren menschen noodig met een vast vertrouwen in het Leven en in de toekomst. Door de hoop naar een beter menschelijk bestaan werden de meesten geleid en hierheen getrokken en het waren zeker niet de slechtste zonen en dochters van daar ginds, die hier een nieuw vaderland zochten. Voor duizenden Duitschers is Brazilië een tweede Vaderland geworden en alleen in de Zuidelijke staten als: Rio Grande do Sul, Santa Catharina, Parana, Sao Paolo, Minas en Rio de Janeiro wonen minstens 500.000 burgers met Duitsch bloed. Gemakkelijk was het niet voor den beginnenden kolonist, hetzij Duitscher, Italiaan, Hollander of wie dan ook. Zij vestigden zich in de wildernis en bewerkten den maagdelijken bodem en arbeidden rusteloos van den morgen tot den avond, terwijl hun gezondheid bedreigd werd door de zonnehitte en storm- en regenvlagen het dak hunner schamele hutten doordrongen. Hun bestaan werd verpest door de muskieten, vliegen, spinnen, slangen en ander ongedierte, dat in grooten getale hen steeds kwelde.

Zij, die (zooals wij nu) in vogelvlucht het land doorreizen in moderne vervoersmiddelen, zien slechts het uiterlijke der dingen. Men oordeelt dan vaak oppervlakkig en onbillijk en becritiseert ten onrechte de weinige beschaving, de platte uitspraak en de ruw-

heid van den doorsnee kolonist. Men doet dan den vlijtigen, braven en hardwerkenden landarbeider groot onrecht aan, want de kolonist moet werken, altijd maar werken en vaak alle levensgenot opofferen, zeker in den eersten tijd. Dit is meestal de eenige reden, waardoor de vervreemding ontstaat tusschen hem en de geciviliseerde wereld.

Men moet eerst nadenken, ernstig nadenken en daarna pas oordeelen. Dit heb ik op deze reis wederom goed gevoeld en ook begrepen. Wie naar Brazilië wil komen moet flink zijn, arbeidzaam en hoofdzakelijk op eigen kracht vertrouwen. Slechts hij die Ausdauer bezit en vertrouwen in de overwinning, heeft groote kans van slagen.

Wij bezochten op onze reis ook een Italiaansche kolonie, waar in hoofdzaak de wijncultuur werd beoefend. Hoewel deze cultuur op primitieve wijze werd gedreven en de menschen oogenschijnlijk in zeer behoeftige omstandigheden verkeerden, heerschte hier, volgens bekomen inlichtingen, meer welvaart dan in het Duitsche, door ons bezochte, gedeelte. Deze Italianen verbouwen in de ravijnen ook rijst op precies dezelfde wijze als de Javaan zijn sawah's bewerkt. De groote gezinnen verrichten hier speciaal bij den „pandisnit” goede diensten en de sawah's maakten een keurigen indruk op ons.

Hiermede gaf ik eenige indrukken van mijn Santa Catharina-reis. Wij zagen en leerden veel en waren blij weer op Carambehy terug te zijn. Vermoeid, doch wijzer kwamen we terug. Ik eindig dezen brief met de volgende opgedane ervaring: Voor dengene, die evenals ik, zijn wandelstok zal opnemen om in Brazilië zijn geluk te zoeken, geldt één ding zeker, nl.: Hij vindt het niet gereed; hij moet het weten te zoeken en op te bouwen!

Carambehy, 19 Mei 1938.

BOUWKAS „EIGEN HAARD” — MALANG

OPGERICHT 1 JANUARI 1936

VERSTREKTE HYPOTHEKEN:	in Januari 1937	f	61.500.—
	„ April „	„	22.500.—
	„ Juni „	„	17.000.—
	„ September „	„	32.000.—
	„ December „	„	21.500.—
	„ Maart 1938 „	„	23.000.—
	Totaal	f	177.500.—

Inspecteur voor West-Java: J. H. RUITENBACH — FRISIASTRAAT 38 — BANDOENG